

MUTIOZABAL TXO ONTZIOLA, IRAGANEKO ORIO, GAURKORA EKARRIA

Andoni URBISTONDO

Txo esaten zaio ontzian hasiberri den marinelari, ikasteko asko duenari. Mutiozabal Txo Ontziola da Orion martxan jarri duten proiektuaren izena, eta hurbiltzen diren gaztetxoei iraganeko Orio erakutsi nahi die, ontzioletan aberatsa zen errioaren bueltako herri hura.

Iraganeko Orio XXI. mendera ekartzeko aha-leginean ari da Albaola elkarte Mutiozabal Txoren Ontziola ekimenarekin. Ontzigitza funtsezko industria jarduna izan zen herri hartan gizaldi batzuk atzera, eta heziketa proiektua sortu eta garatzen ari dira herriko ikasleekin: egurra ukitzen eta sentitzen erakusten diete, ontziolak eraikitzeko lanean protagonista senti daitezten. Sustraietara egin dute jauzi, adaxka gazteak sortu eta etorkizuna aberas-

Goiko irudian, ontzian
topa daitezkeen
materialetakoz zenbait.
Teoria zein praktika
egiten dute ikasleek eta
egurrekin lan egiten
dute tailerrean.
Gorka RUBIO | FOKU

teko. Ikasle gazteak ari baitira dene-tan irrikatsuen.

Eider Arrutik Orioko bi ikastetxeeta-ko ikasle gazteen arreta erakarri du, ontzi txiki baten atalak azaltzen dizkien bitartean: toletea, branka, popa, tosta, istriborra... Itribor eta ababor terminoen azalpenekin aho bete hortz geratu dira 10-12 urteko ikasleak, oraino ezker-eskuin hitzak bakarrik ezagutzen dituztelako. Arruti Albaola elkarteko kidea da, Mutiozabal Txoren Ontziola proiektuko ardura-duna, eta ontzigitzan ezker eta eskuina ezin direla erabili azaldu die, une batean eskuina dena ezker izan baitaiteke.

Alor teorikoa lantzen du Arrutik, eta alor praktikoa Iñigo Luzuriaga arotzak. Orioko historia eta tradizioa berresku-

ratzeko ahaleginean dabilta azken bi urteetan, ikastoletako gazteei ontzigitzak kostaldeko herri horretan izan zuen garrantziaren berri emanez. Izan zirenari balioa ematen eta ondarea ez desagertzeko bitartekoak jartzen saiatzen dira.

Iaz hasi ziren ekimena garatzen, pandemia bukatu ostean, berez proiektua pandemia aurrerako prestatua baze- goen ere. Arrutiren hitzetan, «ikasleak etortzen direnean sarrera orokor bat egiten dugu, gure proiektua zertarako den, zergatik sortu genuen. Bi talde egiten ditugu. Bat teorikoa, ontziolako atalak eta beste azalduz, eta bestea praktikoa, arotzarekin aritzen direna: ontzian nola eraikitzen den ikasten, ontzia bera egiten ikasten dute alor praktikokoan ikasleek».

Orioko bi ikastetxeetako ikasleak bertaratzen dira Oria ibaia zeharkatzen duen zubiaren bestaldean dagoen ontziolara. Ikastetxeari unean-unean komeni zaion gaitegira moldatzen saiatzen dira Albaolako kideak. Hasiera batean LH4. mailatik DBH2ra bitarteko ikasleekin hasi ziren. «Harrera oso ona izan zen eta DBH4ko ikasleak ere dinamikan sartu genituen», azaldu du Arrutik. Iaz 400 ikaslek parte hartu zuten denera proiektuan, Orioko bi ikastetxeetako ikasle gehientsuenak.

Proiektuaren zutabeei buruz mintzatu zaigu proiektuko arduraduna: «Alor asko, ofizio asko lantzen dira, ontzigintzak transbertsalitate handia baitauka. Alor gehienek zerikusi zuzena dute ikasleek lantzen dituzten gaiekin: logika, matematika, ingurunea: egur motak, natura, ibaia...». Lehen ikasturtea bukatuta, ontzi txiki bat uretaratu zuten Orion, ontziola atarian, Oria ibaiko errioan.

Pasa den udaberrian izan zen, baina ekimenaren helburua ontzi bat uretaratzetik harago omen doa. Hala dio

«Alor asko, ofizio asko lantzen dira, ontzigintzak transbertsalitate handia baitauka. Alor gehienek zerikusi zuzena dute ikasleek lantzen dituzten gaiekin: logika, matematika, ingurunea: egur motak, natura, ibaia...»

«Pantailen belaunaldikoak dira oraingo ikasleak, eta haiek gabe artisau munduan nola murgiltzen diren ikustea, sortzen den aura berezi hori, oso polita da. Poz-pozik etortzen dira ontziolara, eta isil-isilik, adi-adi egoten dira»

Behean, Iñigo Luzuriaga arotza ikasleei azalpenak ematen eta ontziolaren ikuspegi orokor bat.
Gorka RUBIO | FOKU

Arrutik: «Historia berreskuratzen eta zabaltzen saiatzen ari gara, umeen, ikasleen parte hartzearekin, jendartea sentsibilizatzen. Oriok mende batzuk atzera izan zuen ontzigintza sektore indartsua ezagutarazteko bitartekari izan nahi dugu». Arrutik atsekabez dio Orion badela jendea, oraindik, jarduten duten eraikina ontziola dela ez dakiena: «Tristeza da, belaunaldien artean haustura baitago ontziolen inguruan. Ikasle hauek badakite zer egiten zen, nola, eta hutsune handi hori estaltzen joan nahi genuke pixkanaka, Orio ontzigintzan potentzia bat izan baitzen».

Proiektuak halako magia berezi bat sortzen du ikasleen artean. Egurra ukitzen dute, landu, zulagailua eta iltzeak erabili; ontziola bat benetan nola sortzen den ikasten dute, azken finean.

Miren Aristi Zaragueta ikastetxeko irakasleak ere gozatu egiten du ikasleekin ontziolara joaten denean: «Pantailen belaunaldikoak dira oraingo ikasleak, eta haiek gabe artisau munduan nola murgiltzen diren ikustea, sortzen den aura berezi hori, oso polita da. Poz-pozik etortzen dira ontziolara, eta isil-isilik, adi-adi egoten dira». Irakasleak ere pozik, noski.

KLASEA BUKATU EZINIK

Ontziolako jarduna hain da ikasleentzat erakargarria, ezen ez baitute klasea bukatutzat eman nahi izaten. Alegia, egin beharreko orduak eginda ere, ikasten edo praktikan murgilduta jarraitzeko nahia agertzen dute. Arrutik ñabardura interesgarria egin du: «Gertatzen da klasean mugituenak diren ikasleak, arazo gehien sortzen dituztenak, besteak baino gehiago inplikatu

tzen direla. Normalean haiek izaten dira onenak».

Aristi irakasleak ere ontzian ematen den beste egoera bat nabarmendu nahi izan du: «Sozialki klase barruan sortzen ez diren harremanak sortzen dira ontzian. Klase barruan elkarrekin harremanik ez duten ikasleak harremana dute ontzian. Hobeto eza gutzen dute elkar, beste lotura bat sortzen da euren artean». Ikasle gehienak oriotarrak dira, baina badira atzeritarrenak direnak, eta beste herri batzuetatik etorri direnak, «eta horiei herriko historia eta tradizioa jakinaraztea polita da». Zaragueta ikastetxearen helburua ikasleak euskal curriculum-era hurbiltzea dela dio irakasleak,

«ikasleak gure kulturara, historiara, gerturatzea. Parisko Notre-Dame katedrala ezagutzen dugu, baina herriko gotikoa ez. Gure ikasleek gure historia ezagutzea oso garrantzitsua da. Ontzigintza oso garrantzitsua izan zen Orion ekonomikoki eta sozialki, eta ezinbestekoa da ikasleek ontziola eta bertan egiten zena ezagutzea».

Ikasleak gustura egotearen meritua Iñigo Luzuriagarena da; Iruñean arotz lanbidea ikasi eta Oriora mugitu zen, ontziolaren ekimenak erakarrita. Eki-meneko alor praktikoaz arduratzen da Luzu. Iruñean eraiki zuten ontziaren proiektua, Donibane auzoan, eta lan harekin gustura, Gipuzkoako kostalde-
ra egin zuen jauzi: «Mundu kuriosoa

Haurrak ontzian egurrarekin lanean, eta sokekin. Eskuekin lan egiten dute, eta oso aberasgarria izaten da.
MALBAOLA ITSAS KULTUR FAKTORIA

«Gure ikasleek gure historia ezagutzea oso garrantzitsua da. Ontzigintza oso garrantzitsua izan zen Orion ekonomikoki eta sozialki, eta ezinbestekoa da ikasleek ontziola eta bertan egiten zena ezagutzea»

«Ikasle txikiekin murgiltzea polita da. Praktikoagoa den hezkuntza beti da erakargarriagoa; hobeto barneratzen dituzte kontzeptuak, eta ni horren aldekoa naiz», esan du Iñigo Luzuriagak, proiektuko arotzak

da, asko ikasi dut. Txikiekin murgiltzea polita da. Praktikoagoa den hezkuntza beti da erakargarriagoa; hobeto barneratzen dituzte kontzeptuak, eta ni horren aldekoa naiz», esan du. Ikasle taldeak fase ezberdinetan eramaten dituzte ontziolara: ontzia eraikitzea, margotzea... «Saiatzen gara etortzen diren egunean informazio ahalik eta osatuena ematen, proiektu osoaren inguruan jakin dezaten».

Lehen uretaratzea pasa den udaberrian egin zuten, eta pasa den asteburuan festa jendetsua egin zuten Orion, ontziolen ondarea berreskuratzeko lanean. Eraikuntzan parte hartu zuten ikastetxe bakoitzeko bi ikasle gonbidatu zituzten beraiek eraikitako ontzian nabigatzera, beraiek egindako lanaren errekonozimendu moduan.

AGINAGAKO MUTIOZABAL FAMILIA

Ontzigintza industria jardunaren jatorria erriean gora dago, Usurbilgo Aginagan (Usurbilgo auzoa, ofizialki). Eider Arruti: «Mutiozabaldarrak Aginagako baserri bateko ontzigileak izan ziren. Hirugarren belaunaldia Oriora etorri zen, eta hemen ontziola, altzari fabrika eta etxebizitza egin zituzten Oria ibaia zeharkatzen duen

Mutiozabal ontziola Orioko tren geltokiaren parean dago. Bertako hezkuntza proiektua emaitza onak ematen ari da.
Gorka RUBIO | FOKU

zubiaren bestaldean. Kontserba-industria bat ere bazegoen, bere garaian. Albaola elkarteari esker dakigu Pasaia zein garrantzia izan zuen ontzigintzan, baina Oriok, uneren batean Pasaia baino garrantzi handiagoa izan zuen ontzigintzan. Antzina, Aginagan hasi eta Orioraino, 12 ontziola zeuden», bota du harro.

Orioko ontzigintzak eta erriok izan duten garrantzia balioan jartzeko gogotsu dira Albaolako kideak: «Herrian sumatzen da natura horrekiko halako deskonexioa. Antzina Orioko ertzak ontziz beteta zeuden, eta oriotar guztiek zekiten nondik nora joan behar zuten erriokan, sakona ez jotzeko. Gazteek hartu eta gora

eta behera ibiltzen ziren erriokan. Hori orain galdua dago, eta berreskuratu egin nahi genuke, pixkanaka, aisi moduan. Oriori zeukana bueltan emateak motibatzen gaitu».

Ekimen honi Mutiozabal Txoren Ontziola izena jarri zioten. Berezia, ezbairik gabe. Hauxe kostatik urrun bizi direnentzat, eta ontzigintzan trebatuak ez direnentzat azalpena, Arrutiren hitzetan: «Txo da ontzietan lanean hasten zen marinel ikaslea. Txo gaztetxoari ematen zitzaion izendapena da, eta ontziola hau ikasleei zuzenduta dagoenez, ekimenari izen hori jartzea erabaki zen». «Pirritx, Porrotx eta Marimotots» paila-zoek ere, bere garaian, Txo pertso-

«Parisko Notre-Dame katedrala ezagutzen dugu, baina herriko gotikoa ez. Gure ikasleek gure historia ezagutzea oso garrantzitsua da. Ontzigintza oso garrantzitsua izan zen Orion ekonomikoki eta sozialki»

Ikasturte berri honetan Euskal Herri osoko ikastetxeetara zabaldu nahi dute hezkuntza eskaintza: «Esperientzia hau kostako zein lehorreko ikasleentzat ikasketa interesgarria dela badakigu»

naia sortu zutela dio Arrutik, Albaola elkartearen gogoan.

Ekimena hasi zen, eta itxura ona du, harrera bikaina izan duelako Orion. Luzerako izango al da? Arruti: «Erakundeak pozik daude, udaletxea era bai, gu eta Albaola zer esanik ez... Hezkuntza proiektu hau egonkortu nahi dugu aurrera, urteen joan-etorrian ontzi batzuk uretaratu, eta ondoren beste atal batzuk lantzen hasi: ontzi tradizionalea, adibidez. Haien kontserbazioan ere sakondu nahi genuke».

Ahotsak elkartearekin ere elkarlanean ari dira, kapitaina izan zen oriotar agure baten testigantza jasotzeko. «Berak kontatuko didana ez dit liburu batek kontatuko, eta giza-ondare hori oso inportantea da», dio, zintzo, Arrutik. Kontzertuak, dokumentalak... Kontu asko dituzte buruan: herria eta herriaren historiari balioa emango dioten ekimenak. Orain arte Orion bakarrik eman dituzte eskolak, «ontziola hemen dagoelako», baina ikasturte berri honetan Euskal Herri osoko ikastetxeetara zabaldu dute hezkuntza eskaintza: «Esperientzia hau kostako zein lehorreko ikasleentzat ikasketa interesgarria dela badakigu». Asmoa eta erronkak botata daude!